

İTHAKİ DÜNYA KLASİKLERİ

STEFAN ZWEIG

AMOK KOŞUCUSU

Almanca Aslından Çeviren

Gülperi Zeytinoğlu

1912 yılının Mart ayında Napoli limanında, büyük bir transatlantiğin yük boşaltımı sırasında, gazetelerin hakkında kapsamlı fakat fantastik bir şekilde süslenmiş haberler verdiği garip bir kaza meydana geldi. *Oceania*'nın yolcusu olduğum hâlde bu garip olaya tanık olmam diğerleri gibi benim için de imkânsızdı, çünkü bu olay gece vakti kömür yükleme ve yük boşaltma sırasında meydana gelmiş ama biz hepimiz bu gürültüden uzak kalabilmek için karaya çıkıp oradaki kafelerde ya da tiyatrolarda vakit geçirmiştik. Yine de şahsen ben, o zamanlar alenen dillendirmediğim bazı varsayımların, bu heyecan verici sahnenin hakiki açıklığa kavuşumunu içinde barındırdığını düşünüyorum ve yılların uzaklığının, bu garip olaydan hemen önce gerçekleşen bir konuşmanın güvenini kullanmama izin verdiği kanaatindeyim.

Avrupa'ya dönüş yolculuğu için *Oceania*'da bir yer ayırtmak üzere Kalküta gemi acentesine gittiğimde, memur üzülerək omuz silkti. Benim için bir kamara ayırtabilmenin mümkün olup olmadığını henüz bilmiyormuş, yağmur mevsiminin başlangıcına bu kadar kısa süre kalmışken gemi her zaman Avustralya'dan itibaren dolu oluyormuş, önce Singapur'dan gelecek telgrafi beklemek zorundaymış. Neyse ki ertesi gün, benim için bir yer ayırtabileceğini söyledi, tabii güverte altında ve geminin ortasında olan düşük konforlu bir kamaraymış. Eve dönmek için zaten sabırsızlanıyordum: O yüzden fazla düşünmeyip yeri ayırttım.

Memur beni doğru bilgilendirmişti. Gemi tıka basa dolu ve kamara kötüydü, buhar makinesinin yakınında, ancak yuvarlak camın puslu görüntüsüyle aydınlanan küçük, basık, kare şeklinde bir zaviyeydi. Bunaltıcı, yoğun hava yağ ve küf gibi kokuyordu: Demirden yapılmış deli bir yarasa gibi insanın alınının üstünde vızıldayan elektrikli vantilatörden bir anlık da olsa kaçış yoktu. Aşağıdan, durmadan aynı merdiveni oflaya poflaya çıkan bir kömür işçisi gibi makine tıkırdayıp inliyor, yukarıdan da gezinti güvertesinde dur durak bilmeden bir ileri bir geri sürüklenen adımlar duyuluyordu. Bavulumu gri traverten yapıma küf kokulu mezarıma yerleştirdiğim gibi geri güverteye kaçarak, karadan gelip dalgaların üzerinden esen tatlımsı, yumuşak rüzgârı, derinlerden yükselen amber gibi içime çektim.

6

Ancak gezinti güvertesinde de sıkışıklık ve huzursuzluk vardı: Hapsedilmiş hareketsizliğin titreşkinliğiyle durmadan gevezelik ederek bir aşağı bir yukarı yürüyen

insanlar pır pır edip ışıldıyordu. Kadınların cıvı cıvı şakalaşmaları, sandalyelerin önünde sürünün bir lafazan huzursuzlukla geçmesi ve güvertenin dar geçitlerinde aralıksız dönerek sürekli karşılaşmaları bana bir şekilde acı veriyordu. Yeni bir dünya görmüş, hızlıca iç içe çöken görüntüleri, birbirini kovalayan bir hızla içime çekmiştim. Şimdi üzerinde düşünmek, parçalara ayırmak, düzenlemek, görüş alanıma zorla gireni taklit ederek tasarlamak istiyordum ama kalabalık bulvarda bir dakika dur durak yoktu. Bir kitabın içindeki satırlar, konuşarak yanımdan geçenlerin uçup giden gölgelerinde siliniyordu. Geminin bu gölgesiz, gezintili dar sokağında insanın kendiyile başa kalması imkânsızdı.

Üç gün boyunca uğraştım, pes ederek insanlara ve denize baktım ama deniz hep aynı kalıyordu, mavi ve boş, sadece günbatımında aniden tüm renkler üstüne boşalıyordu. Ve insanlar, onları üç yirmi dört saatin sonunda artık ezbere biliyordum. Her surat bıkkınlık verecek kadar tanıdık geliyordu, kadınların tiz gülüşleri sinir bozuyor, iki komşu Hollandalı subayın paldır küldür kavgaları artık rahatsız etmiyordu. Kaçmaktan başka çare yoktu ama kamara sıcak ve nemliydi, salonda İngiliz kızlar durmaksızın kesik kesik valsler çalarak kötü piyano müziği ürettiyordu. Sonunda kararlı bir şekilde zaman düzenini ters yüz edip önce birkaç bardak birayla kendimi uyuşturdum, akşam yemeğini ve dans akşamını uyuyarak geçirmek için öğleden sonra kamarama indim.

Uyandığımda kamaranın küçük tabutunda her yer karanlık ve boğuktu. Vantilatörü kapatmıştım, bu yüzden hava yağlı ve nemli hâlde şakaklarıma dalga dalga

vuruyordu. Duyularım bir şekilde uyuşmuştu: Zaman ve mekâna geri gelebilmem birkaç dakika sürdü. Gece yarısı çoktan geçmiş olmalıydı, çünkü ne müzik ne de duraksız ayak seslerini duyuyordum: Sadece makine, Livyatan'ın nefes alan kalbi, geminin çıtırdayan gövdesini soluk soluğa görünmezliğe itiyordu.

El yordamıyla güverteye çıktım. Orası boştu. Başımı kaldırıp bacanın tüten kulesine ve hayalet gibi parlayan direklerin üstüne bakınca aniden gözlerimi büyümlü bir parlaklık doldurdu. Gökyüzü parlıyordu. Gökyüzü, içinde uçuşan beyaz yıldızlara karşı karanlıktı ama yine de parlıyordu; sanki orada bir kadife perde muazzam bir ışığı örtmekteydi, sanki ışıldayan yıldızlar da o tarif edilemez aydınlığın içinden parlayıp sızdığı yırtıklar ve deliklerdi. Gökyüzünü o geceki gibi hiç görmemiştim; öyle parlak, öyle çelik mavisi gibi sert ama yine de ışıldayan, sızan, çağlayan ve taşan bir ışık, aydan ve yıldızlardan örtülü bir şekilde akıyor ve gizemli bir iç taraftan yanıyor gibiydi. Beyaz cila, geminin bütün kenar hatlarını kadifemsi karanlık denize karşı ışılatıyor, bütün siluetler bu sel gibi akan parıltının içinde eriyip gidiyordu: Aynı şekilde direklerin tepesindeki ışıklar ve onların üstündeki gözetleme yerinin yuvarlak gözü de boşlukta asılıymış, gökyüzünün parlak yıldızları arasında dünyevi sarı yıldızlarmış gibiydi. Ama tam başımın üstünde titrek elmas çivilerle görünmezliğe çakılmış büyümlü takımıydız, Güney Haçı duruyordu, havada süzülüyor gibiydi, ancak hareket eden sadece gemiydi, devasa bir yüzücü sessizce titreyerek nefes alan göğüsüyle bir aşağı bir yukarı, bir aşağı bir yukarı hareket edip karanlık dalgaların arasından geçiyordu. Öyle

durup yukarı baktım: Yukarıdan sıcak suyun döküldüğü bir banyoda gibiydim, ancak buradaki ışıktı, beyaz ve ılık hâlde ellerimi yıkıyor, omuzlarımdan ve başımdan yumuşak ve beyaz dökülüyor ve bir şekilde içime işliyor gibiydi, çünkü içimdeki donukluk aniden tamamen aydınlanmıştı. Özgürleşmiş, rahat bir şekilde nefes alıp birdenbire dudaklarımda berrak bir içecek gibi, içinde meyvelerin nefesi, uzak adaların kokusu olan yumuşak, mayalanmış, hafif sarhoş edici havayı mutlulukla hissettim. Gemiye bindiğim andan beri beni ilk kez rüya görmenin kutsal şehveti; hatta daha da şehvetli bir başka şey, vücudumu, etrafımı saran şu yumuşak şeye bir kadın gibi verme arzusu sardı. Bakışlarımı beyaz hiyerogliflere doğrultarak uzanmak istedim. Ama şezlonglar, güverte iskemleleri kaldırılmıştı, boş gezinti güvertesinde rüya görmek için mola verebilecek bir yer yoktu.

Bu yüzden, nesnelere gittikçe daha şiddetli bir şekilde bana yansıyor gibi görünen ışıkla gözlerim tamamen kamaşarak el yordamıyla yavaş yavaş geminin önüne doğru ilerledim. Bu tebeşirimsi beyaz, göz kamaştırıcı yıldız ışığı neredeyse acı veriyordu, ama ben kendimi gölge bir yere gömmeyi, bir şilteye uzanıp bu parıltıyı kendimde değil, sadece benden yukarıda, eşyalarda yansıyarak görmeyi arzuluyordum, tıpkı karanlık bir odadan dışarıdaki manzarayı izler gibi. Sonunda halatlara ayağım takıla takıla demir dişlilerin yanından geçip geminin omurgasına kadar geldim; aşağıya bakarak geminin burnunun nasıl karanlığa daldığını, erimiş ay ışığının, yarığın iki yanına köpürerek püskürdüğünü gördüm. Saban tekrar tekrar yükselip simsiyah akan

kütlenin üstüne tekrar tekrar batarken mağlup olan elementin acısını, bu ışıldayan oyunda dünyevi gücün tüm şevkini hissettim. Ve bakarken zaman nasıl geçti anlamadım. Bir saat mi durmuştum, yoksa sadece dakikalar mı geçmişti: Geminin devasa beşiği, bir aşağı bir yukarı beni zamanın dışına sallıyordu. Şehveti andıran bir yorgunluğun üstüme çöktüğünü hissettim. Sadece uyumak, rüya görmek istiyordum ama bir yandan bu sihirden de uzaklaşmak, aşağıdaki tabutuma gitmek istemiyordum. İstemsizce ayağımla altımda bir halat yığınınına dokundum. Gözlerimi kapatarak oturdum üstüne ama etraf tamamen kararmadı, çünkü gözlerimin üstüne, benim üstüme gümüş parıltılar akıyordu. Aşağıda suyun sessiz çağlaması, üzerimde ise işitilmeyen sesiyle dünyanın beyaz nehri. Ve bu çağlama yavaş yavaş kanıma taşıtı: Artık kendimi hissetmiyordum, bu nefes benim mi ya da geminin uzaktan atan kalbi mi bilmiyordum, akıyordum, bu gece yarısı dünyasının dur duraksız çağlamasında akıp yayılıyordum. Dibimde sessiz ve kuru bir öksürük irkilmeme sebep oldu. Neredeyse beni sarhoş eden rüyamdan sıçrayarak uyandım. Şimdiye kadar kapalı olan göz kapaklarıma vuran beyaz ışıktan kamaşan gözlerim, kırpışarak açıldılar: Tam karşımda, bordanın gölgesinde bir şey gözlük yansıması gibi ışıldamıştı ve şimdi ise kalın, yuvarlak bir kıvılcım parladı, bir piponun koruydu bu. Anlaşılan, oturup sadece aşağıdaki köpüklü prua yarığına ve yukarıdaki Güney Haçına baktığımdan, başından beri burada hareketsizce oturan bu komşuyu fark etmemişim. İstemsizce, hâlâ donuk duyularla Almanca konuştum: “Affedersiniz!”